

**Etelä-Savon
hyvinvointialue**

Etelä-Savon alueellisen hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2023

Eeva Häkkinen
HYVINVOINTIKOORDINAATTORI

13.2.2024

Sisällysluettelo

1	Tiivistelmä.....	2
2	Johdanto.....	3
3	OSA 1.....	4
3.1	Väestön hyvinvoinnin kehityksen ilon ja huolenaiheita valtuustokaudella.....	4
3.2	Hytekerroin Etelä-Savossa.....	6
3.3	Johtopäätöksiä hyvinvoinnin kehityksestä Etelä-Savossa.....	8
4	OSA 2.....	10
5	Hyvinvointisuunnitelma 2023.....	10
5.1	Hyvinvointialueen strategian painopisteet ja linjaukset.....	10
5.2	Alueellisia ja kansallisia hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmia, strategioita ja -suunnitelmia.....	10
6	Hyvinvointisuunnitelma 2023 - 2025 ja sen toteutuminen painopisteittäin.....	12
6.1	Painopiste 1. Sitoudumme hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen lisäämällä alueellista yhteistyötä vahvistaaksemme asukkaiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta.....	12
6.2	Painopiste 2. Investoimme kestävään hyvinvointiin kehittäen asukkaiden hyvän elämän edellytyksiä Etelä-Savossa.....	17
6.3	Painopiste 3. Vahvistamme ja kehitämme turvallisuuskulttuuria ehkäisemällä hyvinvointia vaarantavia riskitekijöitä.....	21
6.4	Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen Etelä-Savon kunnissa.....	25
OSA 3.....		26
6.5	Hyvinvointikertomuksen käsittely toimielimissä.....	26
6.6	Vuosiraportin 2023 hyväksyminen toimielimissä.....	26
7	Lähteet.....	27
8	Liitteet.....	29

1 Tiivistelmä

Hyvinvointikertomuksen vuosiraporttiin 2023 kuvattiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen nykytilaa ja toimintaa Etelä-Savossa, koskien hyvinvointialueen toiminnan ensimmäistä toimintavuotta. Raportin pohjana oli koko valtuustokautta koskeva hyvinvointikertomus ja suunnitelma vuoteen 2025 saakka. Hyvinvointitietoja vertailtiin Etelä-Savon ja muiden hyvinvointialueiden välillä ja suhteessa koko maan tilanteeseen poimien indikaattoriaineistoa pääosin Hyvinvointikertomustyövälinettä hyödyntäen. Aineistohakuun sisällytettiin uusinta käytettävissä olevaa tietoa. Tiedonkeruun pohjana käytettiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen viimeisintä ehdotusta (7.9.2023) alueellisen hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöstä. Vertailu toteutettiin väestöryhmittäin, sukupuolittain ja koulutustasoittain siinä määrin, kuin se oli mahdollista. Vähimmäistietovaatimuksen edellyttämää tietoa ei kaikilta osin löytynyt.

Hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen vaatii koko alueelta laaja-alaista, pitkäjänteistä ja suunnitelmallista yhteistyötä. Kehittämiskohteita havainnoitaessa todettiin lisäksi hytepalvelujen yhtenäistämiseksi ja prosessien yhteensovittamiseksi koko alueen näkökulmasta. Kehittämiskohteet rakentuivat muutaman laajan painopisteen ympärille. Tiivistetysti painopisteet rakentuivat 1. hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sitoutumiseen niin, että lisäämällä alueellista yhteistyötä vahvistetaan asukkaiden osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja yhdenvertaisuutta, 2. kestävään hyvinvointiin investoimiseen, jotta eteläsavolaisten hyvän elämän edellytykset ja toimintakyky vahvistuvat ja 3. turvallisuuskulttuurin kehittämiseen ja vahvistamiseen ehkäisemällä hyvinvointia vaarantavia riskitekijöitä. Painopisteille luoduissa strategisissa tavoitteissa kuvattiin toiminnan suuntaa ja toimenpiteitä valtuustokauden loppuun saakka.

2 Johdanto

Alueellinen hyvinvointikertomus on strateginen asiakirja, jossa on kootusti tietoa väestön hyvinvoinnin tilasta. Asiakirjassa on kuvattu yhteistä näkemystä hyvinvointitiedon pohjalta nousevista kehittämisen painopistealueista, tavoitteista ja käytännöistä. Laajassa, valtuustokautta koskevassa hyvinvointikertomuksessa aluevertailu toteutettiin kaikkia hyvinvointialueita koskevana vertailuna. Aiemmin Etelä-Savosta laaditut hyvinvointikertomukset ja -suunnitelmat toimivat hyvänä pohjana valmistelulle. Keskustelut eri alueellisten verkostojen, neuvostojen, työryhmien ja hyvinvointia edistävien hankkeiden kanssa ovat olleet merkityksellisiä hyvinvointikertomus- ja suunnitelmatyössä. Tiedonkeruun ja alueellisen arvioinnin pohjana on ollut Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen viimeisin ehdotus alueellisen hyvinvointikertomuksen vähimmäistietosisällöstä (7.9.2023). Tulevaisuudessa vähimmäistiedosta säädettävällä asetuksella varmistetaan hyvinvointialueiden johtamis- ja vertailutietojen yhdenmukaisuus, mutta asetusta ei ole vielä vahvistettu. Vähimmäistietoa koskeva vaatimus koskee tulevaisuudessa alueellisen hyvinvointikertomuksen sisällön lisäksi hyvinvointialueen johtamisen vähimmäistietoa. Vähimmäistietosisällöllä tarkoitetaan sitä minimitasoista tietoa, jota hyvinvointialueet tarvitsevat järjestämisvastuullaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon johtamiseen. Asetuksessa määritellään hyvinvointialueille yhteinen johtamisen mittaristo tiedon tuottamisen tapoineen. (STM tiedote 3.10.2022).

Kaikkia vähimmäistietosisältöehdotuksen mukaisia tietoja ei ollut vielä Etelä-Savosta saatavilla, joten vertailua on tehty soveltuvin osin eri mittaristoja ja tutkimustuloksia hyödyntäen. Väestön hyvinvointia on analysoitu monipuolisesti kooten alueen hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä tietoa ilon ja huolenaiheista, voimavaroista ja tekijöistä, joita Etelä-Savossa halutaan vaalia. Hyvinvointisuunnitelma laadittiin dynaamiseksi ja strategiseksi siten, että eri toimijat voivat poimia suunnitelmasta omaan toimintaansa parhaiten sopivat kehittämiskohteet. Osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen liittyvät Etelä-Savon laajat kumppanuusverkostot, neuvostot ja raadit sekä luova, vilkas ja innovatiivinen järjestötoiminta, joiden rooli on merkittävä suunnitelman toimeenpanossa. Elinympäristöön liittyvänä hyvinvoinnin lähteenä ja vaalittavana tekijänä Etelä-Savossa korostuu luonnon läheisyys sen merkitys asukkaille. Etelä-Savo koetaan turvallisena ympäristönä elää ja asua ja luonnon monimuotoisuutta halutaan pitää yllä. Peruspalvelujen toimivuus ja saavutettavuus, kulttuuripalvelut sekä ohjaus ja neuvontapalvelut koko alueelle on niin ikään kuvattu vaalittavina tekijöinä. Lähipalvelujen saavutettavuuden merkitys, sekä etä- ja hybridityön merkitys korostuivat pandemian aikana. Digitaalisten palvelujen ja etäpalvelujen sekä liikkuvien palvelujen kehittäminen on erityisesti edistynyt ja yhtenäistynyt koko alueella.

Hyvinvointisuunnittelun ja tulevaisuuden kannalta merkittävimmät alueelliset kehittämiskohteet on kuvattu hyvinvointikertomuksen toisessa osassa painopisteittäin. Tavoitteet kuvattiin laajahkoina strategisina kokonaisuuksina alueellisuus huomioon ottaen, jolloin kukin alueellista hyvinvointikertomusta hyödyntävä taho voi toiminnassaan soveltaa toimintaansa sopivia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kehittämiskohteita. Vuoden 2023 toteuma on kirjattu strategisten tavoitteiden vierelle lisättyyn toteutumaruutuun.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

3 OSA 1

3.1 Väestön hyvinvoinnin kehityksen ilon ja huolenaiheita valtuustokaudella

Ilon ja huolen aiheet on poimittu indikaattoritiedon perusteella niistä indikaattoreista, joiden kohdalla Etelä-Savossa on todettu useiden vuosien aikana hyvään suuntaan tapahtunutta tai hyvinvointia heikentävää kehitystä. Koronavuosien aikana myös monissa hyvää kehitystä osoittaneissa mittareissa on tapahtunut notkahdus huonompaan suuntaan. Ilon ja huolenaiheita on kuvattu alla kuviomuodossa.

Kuvio 1. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ilon ja huolenaiheita.

Kuvio 2. Aikuisten hyvinvoinnin ilon ja huolen aiheita.

Kuvio 3. Asumiseen, ympäristöön ja turvallisuuteen liittyviä ilon ja huolen aiheita.

Ilon ja huolenaiheet on nostettu laajoista indikaattorikuvauksista, jotka on sisällytetty liitteisiin. Liite 1. kuvaa Etelä-Savossa tapahtunutta indikaattorikehitystä verrattuna koko maan tilanteeseen ja muihin hyvinvointialueisiin ja liitteessä 2. kuvataan Etelä-Savon tilannetta kunnittain.

3.2 Hytekerroin Etelä-Savossa

HYTE-kerroin on tarkoitettu kannustimeksi hyvinvointialueille ja kunnille. Vuosina 2023-2025 hyvinvointialueiden HYTE-kerroin määräytyy hyvinvointialueiden rahoituksessa asukasmäärän mukaisesti ja lain 15 § sovelletaan käytäntöön vuoden 2026 alusta alkaen. HYTE-kertoimen tarkoituksena on kannustaa ja tukea hyvinvointialueita toteuttamaan monipuolisia ja suunnitelmallisia toimia, jotka kohdistuisivat erityisesti kansansairauksien ehkäisyyn, ikääntyvän väestön toimintakyvyn edistämiseen ja tapaturmien vähentämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja työllistymisen edistämiseen. Vuonna 2023 hyvinvointialueiden saama HYTE-kerroinraha oli 42 euroa asukasta kohden, mikä tarkoittaa Etelä-Savon hyvinvointialueen rahoituksessa lähes 5,5 miljoonaa euroa. Jokaiselle HYTE-kertoimen indikaattorille on laskettu skaalattu pistemäärä, 0-100 pistettä, ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos laskee kahden viimeisimmän vuoden erotuksen kuvaamaan tapahtunutta muutosta. Pistemäärä muodostuu potilastietojärjestelmään tehtyjen kirjausten perusteella THL:n toimenpideluokituksen kirjauksina, jotka kuvaavat hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Prosentuaalisesti eniten kirjauksia tehnyt hyvinvointialue saa sata pistettä. Alueet joilta ei ole tullut lainkaan kirjauksia, saavat nolla pistettä ja loput skaalataan välille 0-100 prosenttilukujen suhteessa. Skaalatun HYTE-kerroin pistemäärän osalta alle 0-24 pistettä tarkoittaa huonoa tulosta, 25-74 pistettä keskinkertaista ja 75-100 pistettä hyvää tulosta.

Toimintaa kuvaavia prosessi-indikaattoreita on määritelty kahdeksan (8) kappaletta, ja ne mittaavat nykytilannetta hyvinvointialueella. Prosessi-indikaattoreilla haetaan vastausta kysymykseen "Minkälaista hyvinvointialueella tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on ja millaiset voimavarat työhön on?". Toimintaa kuvaavia indikaattoreita ovat seuraavat: Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen, Kouluterveydenhuollon 8.-luokkalaisten terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen, koulukuraattori- ja koulupsykologiresurssit, Lasten tuhkarokko-vihurirokko-sikotauti (MPR) -rokotuskattavuus, alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski, työttömien terveystarkastukset sekä elintapaneuvonnan toteutuminen tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito -suosituksen mukaisesti. (THL 2023.) Elintapaneuvonnan toteutumisesta ei ole saatu vielä tietoa alueellisesti eikä valtakunnallisesti.

Muutosta kuvaavia tulosindikaattoreita on viisi (5) kappaletta ja ne ovat seuraavat: vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalahoitajaksot ja/tai sairaalassa hoidetut potilaat, lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä, ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat (ns. NEET) 2024-vuotiaat, % ikäluokasta, toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % ikäluokasta, mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18-34-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä. (THL 2023.) Taulukossa 1. on kuvattu prosessi- ja tulosindikaattorien toteutumista vuosina 2022-2023.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Taulukko 1. HYTE-kertoimen prosessi- ja tulosindikaattorit Etelä-Savon hyvinvointialueella vuosina 2022 ja 2023.

Prosessi-indikaattorit, Etelä-Savon hyvinvointialue yhteensä	Skaalattu 0-100 pistettä 2022	Skaalattu 0-100 pistettä 2023
Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen	xx	0
Kouluterveydenhuollon 8.-luokkalaisten terveystarkastuksista poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen	xx	16
Elintapaneuvonnan toteutuminen tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito -suosituksen mukaisesti	xx	xx
Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus	8	68
Alkoholinkäytön mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski	26	0
Lasten tuhkarokko-vihurirokko-sikotauti (MPR) -rokotuskattavuus	97	87
Koulukuraattorin työpanoksen määrä	48	48
Koulupsykologin työpanoksen määrä	80	56
Tulosindikaattorit, Etelä-Savon hyvinvointialue yhteensä		
	Skaalattu 0-100 pistettä 2022	Skaalattu 0-100 pistettä 2023
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä	61	68
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat	22	76
Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18-24-vuotiaat	50	28
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat	46	74
Mielenterveyden ja käyttäytymishäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18 - 34-vuotiaat	50	19

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Yhtenä HYTE-kerroin -indikaattorina on aikaisemmin tarkasteltu myös tervehampaisten 12-vuotiaiden prosenttiosuutta suun terveydenhuollon tarkastuksessa käyneistä. Indikaattori on sittemmin jäänyt pois HYTE-kertoimen indikaattorilistasta, mutta on edelleen mukana Etelä-Savon hyvinvointikertomuksen indikaattoreissa. Suun terveyttä kuvaavia indikaattoreita on olemassa hyvinvointikertomusnäkökulmasta varsin vähän. Vuonna 2023 Etelä-Savon hyvinvointialueella tervehampaisia 12-vuotiaita oli 64,1 % suun terveydenhuollon tarkastuksessa käyneistä. Etelä-Savon kuntien keskuudessa terveet hampaat löytyivät useimmiten Puumalan ja Rantasalmen oppilailta. Vähiten tervehampaisia 12 -vuotiaita oli Enonkoskella (42,9 %) ja Kangasniemellä (52,2 %). Hyvinvointialueita vertailtaessa vähiten tervehampaisia 12 -vuotiaita oli Vantaa-Keravan (23,9 %) ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueella (42 %). Koko maassa terveet hampaat löytyivät keskimäärin 60,4 %:lla 12-vuotiaista. Tarkastelussa merkittävää on huomio, että tervehampaisten 12 vuotta täyttäneiden määrä on vähentynyt lähes kaikilla hyvinvointialueilla.

Viimeisimmän laskelman mukaisesti Etelä-Savon hyvinvointialueen HYTE-kertoimen kokonaistulos oli 59/100 pistettä (vuonna 2022 49/100 pistettä). Tulosindikaattorien HYTE-kerroin oli 53/100 pistettä (vuonna 2022 46/100 pistettä) ja prosessi-indikaattorien HYTE-kerroin 66/100 pistettä (vuonna 2022 52/100 pistettä). Parantuneet tulokset saattavat johtua toimintaprosessien yhtenäistymisestä ja kirjaamiskäytäntöjen parantumisesta. Toisaalta kirjaamiskäytännöissä ja tietojen kertymisessä THL:n tietojärjestelmiin on vielä paljon kehitettävää, mikä näkyy mm. lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon terveystarkastuksista poisjääneiden tuen tarpeen selvittämisessä. Toimintaprosessien osalta kehitettävää on paljon kirjaamisen käytännöissä liittyen alkoholinkäytön mini-intervention toteutumisen -indikaattorien kirjaamiseen. Hyvinvointialueiden rahoituksen HYTE-kertoimen laskennassa tästä indikaattorista saa täydet sata pistettä se hyvinvointialue, jolla todetut alkoholin liikkakäytön riskit ovat prosentuaalisesti useimmin johtaneet mini-intervention. Prosessin ensimmäinen vaihe on AUDIT- tai AUDIT-C seulonta ja riskin kirjaaminen, toisena vaiheena on mini-intervention tekeminen ja sen kirjaaminen IHA21 luokituksella, joka tulee tehdä 30 päivän sisällä riskin toteamisesta, jotta tieto rekisteröityy oikein Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen järjestelmiin. Taulukosta 1. näkyy, että tulos oli pudonnut keskinkertaisesta tuloksesta nolnaan pisteeseen, mikä tarkoittaa merkittävää heikennystä tuloksissa alueella vuonna 2023. Ehkäisevän päihdetyön prosessien kehittämiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota jatkossa.

3.3 Johtopäätöksiä hyvinvoinnin kehityksestä Etelä-Savossa

Indikaattoritiedon mukaan erityisesti lasten, nuorten ja nuorten aikuisten yksinäisyyden, ahdistuneisuuden ja ulkopuolisuuden kokemukset ovat jatkaneet kasvuaan. Yksinäisyyden kokemuksia ovat kuvanneet kaikki ikäryhmät ja koulutustasoittain mitattuna yksinäisyyden kokemukset vaihtelivat 8,6 % - 10,5 % välillä Etelä-Savon hyvinvointialueella. Yksinäisyyden kokemuksia lisäsivät korona-ajan rajoitukset, joiden merkitys saattaa edelleen näkyä tuloksissa, mutta muitakin syitä yksinäisyyden kokemiseen saattaa olla. Yksinäisyyden kokemuksia ovat kuvanneet lasten lisäksi muutkin ikäryhmät. Osallistumisen ja harrastamisen mahdollisuuksia turvaamalla voidaan pyrkiä näitä kokemuksia lievittämään, toisaalta kaikista harrastamisen

mahdollisuuksista ei Hyvinvointikertomustyövälineen kautta saatu tietoa esiin esimerkiksi vapaa-ajan liikuntaharrastusten osalta.

Osallisuus on ymmärretty laajasti ja asukkaiden äänen kuuluminen erilaisissa foorumeissa on tärkeää. Kunnissa kulttuurin ja taiteen merkitys hyvinvointia tuovana tekijänä on näkynyt kuntien hyvinvointikertomuksissa jo melko hyvin, hyvinvointialueen indikaattorisäilytyksessä kulttuurihyvinvointiin liittyvä tieto on vielä monilta osin kehitysvaiheessa. Erilaisten kokeilujen, kampanjoiden ja kulttuurihyvinvointiin liittyvien hankkeiden avulla on mahdollistettu laajaa näkemystä hyvinvoinnista. Kirjastokäynnit ja aineistojen kokonaislainaus asukasluokan suhteutettuna oli Etelä-Savossa keskimäärin samalla tasolla kuin koko maassa. Museoiden tai teattereiden saavutettavuudesta ei saatu tilastotietoa, vaikka indikaattori sisältyy vähimmäistietosisältöehdotukseen.

Terveellisiin elintapoihin kannustaminen laajasti ja monipuolisesti on ollut erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiosajien perustehtävään kuuluvaa työtä. Varhaisella tunnistamisella ja riskitekijöihin puuttumisella voidaan vaikuttaa sairastavuutta vähentävästi ja mahdollisesti myöhentää sairauksien ilmaantumista. Elintapaohjausta on kehitetty pitkäjänteisesti ja elintapaverkoston toiminta on vakiintunut Etelä-Savon hyvinvointialueen toimintana, joskin tätä kuvaavaa indikaattoritietoa ei ole vielä kattavasti saatavilla. Huolimatta elintapoihin tehdyistä panostuksista, muun muassa ylipaino ja lihavuus ovat alueen asukkailla lisääntyneet. Erilaisten digitaalisten ja etäteknologiaan nojaavien palvelujen määrää ja laatua on aktiivisesti lisätty ja kehitetty. Noin viidennes perusterveydenhuollon avohoidon palveluissa asioinneista oli digitaalisia etäasiointikäyntejä vuonna 2022. Kuitenkin yli 80 % digitaalisesti asioineista oli kokenut palvelujen käytössä esteitä ja huolia. Pääteiden käyttöön ja päihdeilmiöön liittyvät huolenaiheet ovat Etelä-Savon osalta lisääntyneet. Indikaattoritieto ei anna ilmiöstä riittävää kuvaa, vaan ilmiön monimuotoisuutta tulee nykyisestä tulevaisuudessa täydentää.

Hyvä elämänlaatu, onnellisuus sekä elinympäristö- ja turvallisuustekijät ovat perinteisesti näyttäytyneet eteläsavolaisina vahvuuksina, jotka halutaan säilyttää. Maakunnan erityisenä vahvuutena pidetään puhdasta luontoympäristöä sekä saaristoisuuden erityispiirteitä. Pandemia-aikana Etelä-Savo oli vetovoimainen etätyön tekemisen näkökulmasta, mutta matkailu on ollut merkittävä elinvoimatekijä maakunnassa. Etelä-Savo tulisi myös jatkossa kehittää houkuttelevana alueena ja monia työ- ja vapaa-ajan mahdollisuuksia luovana ympäristönä. Hyvinvointialueen merkitys yhtenä alueen suurimmista työnantajista on merkittävä koko alueen asukkaiden hyvinvoinnin kannalta.

4 OSA 2

5 Hyvinvointisuunnitelma 2023

5.1 Hyvinvointialueen strategian painopisteet ja linjaukset

5.2 Alueellisia ja kansallisia hyvinvoinnin edistämisen erillishjelmia, strategioita ja -suunnitelmia

- Etelä-Savon hyvinvointialueen palvelustrategia 2023 ja Etelä-Savon hyvinvointialueen palvelujen tuotantosuunnitelma 2023.
- Puhtaasti paras! Etelä-Savo Saimaan maakuntastrategia 2030. Maakuntastrategia linjaa kehittämisen kärjet ja niille asetetut pitkän aikajänteen tavoitteet vuoteen 2030 saakka.
- Etelä-Savo Maakuntaohjelma 2022-2025.
- Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022 -2023.
- Ikäystävällinen Etelä-Savo - Etelä-Savon hyvinvointialueen ikäohjelma vuoteen 2030.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

- Hyvinvoiva eteläsavolainen ihminen, järjestöstrategia 2020.
- Vaikuta, asukkaiden osallisuus Etelä-Savon voimavarana. Osallisuusohjelma, hyväksytty maakuntavaltuustossa 2020 ja Eloisan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnassa 3 / 2023.
- Etelä-Savon kulttuuristrategia vuosille 2022-2025. Kulttuurista kestävää muutosvoimaa Etelä-Savoon. Etelä-Savon maakuntaliitto.
- Elinikäinen oppiminen, ohjaus ja nuorisotakuu Etelä-Savossa. Koulutus ja osaamistaso nousee 2030 ja elinikäisen oppimisen ja ohjauksen sekä nuorisotakuun strategiset tavoitteet vuosille 2022 - 2027.
- Etelä-Savon hyvinvointialueen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma 12 / 2022.
- Itä-Suomen liikenneturvallisuussuunnitelma 2024-2030.
- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030. Valtioneuvoston periaatepäätös.
- Hyvinvointia kaikille 2030. Toimeenpanosuunnitelma.
- Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030.
- Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030.
- Terveyttä ruoasta - suomalaiset ravitsemussuositukset.
- UKK -instituutin liikkumisen suositukset aikuisille, ikääntyneille, lapsille ja nuorille.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihe 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

6 Hyvinvointisuunnitelma 2023 - 2025 ja sen toteutuminen painopisteittäin

Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja strategiset tavoitteet koottiin jatkumoksi edellisen alueellisen suunnitelman pohjalta, joka oli laadittu vuonna 2022 yhdessä alueellisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän kanssa. Käytettävissä olleen indikaattori- ja tutkimustiedon lisäksi painopisteissä ja tavoitteissa otettiin huomioon hyvinvointialueen sitoutuminen Suomen terveyttä edistävät sairaalat ry:n laatustandardeihin, kansalliseen kehittämiseen sekä uuteen Eloisan palvelustrategiaan ja palvelujen tuotantosuunnitelmaan. Indikaattoritietoa tarkasteltiin vertaillen Etelä-Savon tietoja muihin hyvinvointialueisiin ja koko maan tilanteeseen. Lisäksi indikaattoritietoa tarkasteltiin Etelä-Savon kuntien välillä.

Hyvinvointisuunnitelma noudattelee Etelä-Savossa aiemmin käytössä ollutta linjaa, jossa suunnitelmaosa on tiivistetty kolmeen laajaan painopisteeseen. Painopisteiden laadinnassa painottuu ohjelmallinen ja strateginen kehittäminen, jonka pohjalta Etelä-Savon hyvinvointisuunnitelmaa voidaan tarvittaessa ulottaa vuoteen 2030 saakka. Hyvinvointisuunnitelmaa voivat hyödyntää myös alueen kunnat sekä eri organisaatiot ja yhteisöt laatiessaan omia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategioitaan. Jokaiselle painopisteelle laadittiin kaksi täsmentävää strategista tavoitetta. Laadintatapa mahdollistaa sen, että kukin alueellista hyvinvointikertomusta hyödyntävä taho voi operatiivisessa toiminnassaan ottaa kehittämiskohteeseen toimintaansa parhaiten sopivia kehittämiskohteita.

Hyvinvointisuunnitelman strategiset tavoitteet pilkottiin pienempiin ja konkreettisempiin osiin toiminnan suuntaa ja toimenpiteitä kuvaavilla ja toiminnan aktiivista luonnetta kuvaavilla tavoitteilla. Toteutumista voidaan arvioida pitkällä aikavälillä kuvaten hyvinvointikertomuksen indikaattorien avulla väestön hyvinvoinnissa tapahtuneita muutoksia. Lyhyellä aikavälillä tavoitteiden toteutumista voidaan arvioida tarkastelemalla jokaista tavoitetta erikseen. Lyhyen aikavälin mittariksi soveltuu pelkistetty tarkastelu, jossa kuvataan, onko tavoite toteutunut kokonaan, osittain, tai ei ole toteutunut. Lisäksi voidaan kuvata laadullisesti toteutumiseen vaikuttaneita tekijöitä.

6.1 Painopiste 1. Sitoudumme hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen lisäämällä alueellista yhteistyötä vahvistaaksemme asukkaiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta

Strateginen tavoite 1.1. Tuemme monipuolisesti esteettömiä ja saavutettavia osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihe 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Toiminnan suunta ja toimenpiteet

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaperiaatteet ovat osa yhteistä toimintastrategiaamme. Hyte-toimintaperiaatteet on integroitu prosesseihimme terveyshyödyn saavuttamiseksi ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

Toteutamme Etelä-Savon osallisuusohjelman toimenpiteitä kunta- ja seutukohtaiset erityispiirteet huomioiden. Päätöksenteossamme otetaan huomioon asukkaiden, raatien, neuvostojen, järjestöjen ja eri foorumien aloitteet.

Edistämme yhteistyötä ja kumppanuutta vaikuttamistoimielinten ja päättäjien sekä ammattilaisten välillä hyödyntäen esteettömästi saatavilla olevia ja asukkaiden luontaisia kohtaamispaikkoja.

Palvelut, hanketoiminta ja järjestöjen tuki sovitetaan yhteen laatimalla tarvittaessa yhteistyösopimuksia hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden välillä.

Resursoimme koordinoituun yhteistoimintaan, jossa ovat mukana hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen edustajat käyden keskustelua eteläsavolaisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyödynämme keskustelussa kumppanuuspöytämallia.

Osallistumme uudenlaisia osallistumiskanavia kehittävään kansalliseen hankeyhteistyöhön. Esimerkkinä digitaalisen vuorovaikutuksen mahdollistavat Hyte-alustat ja palvelutarjottimet, kuten Tarmoa- Lähellä- tai Palvelutietovarantopalvelut.

Kehitämme haja-asutusalueille suunnattuja etäpalveluja monipuolisesti niin, että ne vakiintuvat pysyväksi alueelliseksi

Toteutuminen 2023

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen integroitiin Eloisan strategiaan ja toimintasuunnitelmaan, jotka on hyväksytty aluevaltuustossa vuoden 2023 aikana.

Osallisuusohjelmaa päivitettiin ja siitä päätettiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan kokouksessa 31.5.2023 37. Osallisuusohjelmasta keskusteltiin lisäksi muissa lautakunnissa ja vaikuttamistoimielimissä, mutta osallisuusohjelma ei edennyt aluehallituksen tai aluevaltuuston päätettäväksi. Sähköinen asiointi laajentunut ja toteutuu Eloisan [www.sivujen kautta](http://www.sivujen.kautta).

Palvelustrategiaan ja palvelujen tuotantosuunnitelmaan pyydettiin palautetta asukkailta sekä kunnista. Vanhus- ja vammaisneuvostojen ja nuorisovaltuuston edustajilla on osallistumis- ja aloiteoikeus toimielimien toiminnassa ja osallistuminen näiden osalta oli aktiivista. Kohtaamispaikkoja ovat mm. Omatori Mikkeliässä, Kansalaistori Savonlinnassa ja perhekeskusten toimipisteet.

Aloitettiin keskusteltu hyte-yhteistyöhön liittyvästä sopimusmenettelystä ja aloitettiin myös kumppanuustrategiatyö. Mallin hahmottelu jatkuu vuoden 2024 aikana. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvät neuvottelut eivät toteutuneet vuoden 2023 aikana.

Kansallisesta rahoituksesta saadun kestävän kasvun Eloisa (e-Eloisa) hanke alkoi vuoden alussa ja Eloisasta osallistuttiin aktiivisesti kansalliseen kehittämiseen. Luotiin pohjaa Etelä-Savon hyte-palvelutarjottimelle, mutta päätöstä hankinnasta ei vielä tehty. Hankkeen kehittäjät auttoivat Etelä-Savon järjestöjä kuvaamaan palvelujaan Lähellä.fi -palveluun. Keskusteltiin

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

lähipalvelujen toimintamalliksi. Varmistamme, että digitukea ja koordinoitua tietoa digituen antajista on kaikkien saatavilla.

Tuemme mahdollisuuksia sosiaalisten verkostojen ja ystävyyssuhteiden vaalimiseksi. Kehitämme yhteisöllisen toiminnan malleja eri ikäisten yksinäisyyden ja ahdistuneisuuden kokemusten vähentämiseksi.

Kannustamme asukaslähtöisen toiminnan kehittämiseen ja vapaamuotoisten asukasfoorumien perustamiseen. Tuemme vapaaehtois- ja vertaistukitoimintaa osallistumalla kumppanina tätä tukeviin yhteistyöhankkeisiin.

Kehitämme vapaaehtois- ja harrastustoimintaa tukemalla monipuolisesti yhteisöjä, jotka luovat kynnyksetöntä ja matalan kynnyksen toimintaa.

Kiinnitämme lähipalveluissa erityishuomiota haavoittuvien asiakasryhmien palvelujen saavutettavuuteen ja esteettömyyteen (tulkkipalvelut, viittomakielisten palvelut jne.) Muodostamme tarvittaessa monialaisia työryhmiä, joissa pureudutaan eri asiakasryhmien hyvinvoinnin haasteisiin.

Perus- ja lähipalvelumme ovat saavutettavissa nk. walk in- palvelujen lisäksi digitaalisina palveluina vuorokauden ajasta riippumatta. Digitaaliset asiointipalvelut ja palvelualustat mahdollistavat itsenäisen terveydestä huolehtimisen ja lisäksi tarvittaessa ammattilaisilta saadun tuen (esim. Omaolo, Omaperhe ym.).

kuntien hytepalvelujen mallintamisesta Palvelutietovarantoon.

Eloisan eri palvelualueilla edistettiin aktiivisesti digitaalisia palveluja, joista käytössä ovat etenkin digitaaliset sotokeskuksen palvelut. Myös muiden sähköisten asiointipalvelujen käyttöön otto edistyi.

Hyvinvointialueen toimijat olivat mukana yhteistyössä ja tukemassa tavoitteiden mukaisia toimia, tukemalla mm. Vapaaehtois- ja vertaistukitoimintaa, jota on Mikkelin ja Savonlinnan sairaaloissa toimivilla OLKA-pisteillä. Kulttuuripaja Kajon toiminta Mikkelissä edisti nuorten yhteisöllisyyttä ja osallisuutta.

Hyvinvointialue tuki aluehallituksen päättämän talousarvion mukaisesti järjestöjen toimintaa jakamalla yhteisöavustuksia 600 000 euroa.

Matalan kynnyksen palveluissa oli käytössä ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä ryhmätoimintaa. Kotoutumisen palvelut toimivat koko Eloisan alueella. Palvelujen tarkoituksena on maahanmuuttajan kotoutumisen tukeminen, yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja tasa-arvon toteutuminen sekä hyvinvoinnin ja terveyden lisääminen. Hyvinvointialueella olivat käytössä tulkkauspalvelut joko Tultrasta tai Semantix - tulkkeskuksesta ja niiden käytöstä on laadittu erilliset ohjeet.

Omaolopalvelun terveystarkastukset ja hyvinvointivalmennukset olivat alueen asukkaiden käytössä, mutta asukkaiden tietous näistä palveluista ja niiden käyttö oli vähäistä. Digitaalinen Omaperhepalvelu julkaistiin ja otettiin käyttöön kesällä 2023. Palvelusta saa yleisen tiedon lisäksi myös paikkakuntakohtaista tietoa lasten ja perheiden palveluista.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihe 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Strateginen tavoite 1.2. Vähennämme eriarvoisuutta ja huono-osaisuutta lisäävää kehitystä ja tunnistamme ihmisen ainutlaatuisuuden, arvokkuuden ja yksilölliset tarpeet.

Toiminnan suunta ja toimenpiteet	Toteutuminen 2023
<p>Etelä-Savon hyvinvointialueen toiminnalliseen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaan on sisällytetty henkilöstön ja palvelujen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvon näkökulma. Arvioimme yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista säännöllisesti vuosittain soveltuvilla mittareilla.</p> <p>Edistämme TYÖ2030 ohjelman mukaisia työhyvinvoinnin osatekijöitä, joita ovat luottamus, yhdenvertaisuus, tasavertaisuus ja epäasiallisen kohtelun ehkäiseminen työelämässä. Tunnistamme työelämän eriytymistä ja eriarvoisuutta lisääviä tekijöitä työssä ja syrjintää työpaikoilla ja etsimme ratkaisuja segregaaation purkamiseen. Edistämme aktiivisesti henkilöstön hyvinvointia ja kehitämme henkilöstön tietoisuutta terveys- ja hyvinvointikysymyksistä.</p> <p>Hoidon tulokset ja vaikuttavuus perustuvat hyvinvointialueellamme parhaisiin mahdollisiin näyttöön perustuviin menetelmiin. Vastaamme asiakkaiden ja potilaiden tarpeisiin yksilöllisesti ja ikätasoisesti tarjoamalla oikeuden tarvetta vastaavaan sairauksien ennaltaehkäisyyn, terveyden edistämiseen, hoitoon, kuntoutukseen ja palliatiiviseen hoitoon. Otamme huomioon palvelujamme käyttävien asiakkaiden terveydenlukutaidon ja kognitiiviset kyvyt.</p> <p>Kehitämme kulttuurista herkkyyttä tunnistaaksemme monimuotoisen, kulttuurisesti yhdenvertaisen ja vähemmistöt huomioon ottavan toiminnan Etelä-Savossa. Koulutamme henkilöstöämme erilaisista</p>	<p>Eloisan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma valmistui juuri ennen hyvinvointialueen toiminnan aloittamista ja julkaistiin käsikirjana henkilöstön käyttöön. Arviointia yhdenvertaisuuden toteutumisesta koko hyvinvointialueen laajuksena ei tehty vuoden 2023 aikana.</p> <p>Hyvinvointialueen panostukset työhyvinvointiin olivat merkittävät ensimmäisen toimintavuoden aikana. Henkilöstön työtyytyväisyyttä arvioitiin säännöllisillä henkilöstöpulssi -kyselyillä ja niiden tulos monista muutoksista huolimatta oli kokonaisuutena hyvällä tasolla. Laaja johdon ja esihenkilöiden valmennus toteutettiin vuoden aikana teemoilla "Vaikutan, Välitän ja Rohkaisen". Smartumin liikunta- ja kulttuuriseteli otettiin käyttöön.</p> <p>Hyvinvointialue liittyi aluehallituksen päätöksellä Suomen terveyttä edistävät sairaalat ja organisaatiot (STESO) ry. jäseneksi ja sitoutui samalla yhteisön laatustandardien mukaiseen toimintaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Koko Etelä-Savon laajuksen alueen toiminnallinen yhdistäminen alkoi ja etenee tulevina vuosina Eloisan kaikilla toimialoilla ja palvelualueilla. Terveystarkastuksia tehtiin 61 667 ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää neuvontaa ja ohjausta annettiin 49 568 kertaa. Rokotuskertoja kertyi kaikkiaan 85 713 kappaletta. Tiedot tarkentuvat tulevaisuudessa tietojärjestelmien yhtenäistämisen myötä.</p> <p>Monimuotoisuuteen ja kulttuuriseen yhdenvertaisuuteen liittyvä henkilöstön koulutus ei toteutunut.</p>

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

etnisistä taustoista tulevien ihmisten kohtaamiseen.

Vapaa-ajan asukkaamme ovat keskeinen voimavara ja aktiivisia vaikuttajia alueen elinvoiman ja hyvinvoinnin vahvistamisessa. Monipaikkaisuuden tukeminen vaatii hyvin toimivaa infraa ja palveluiden soveltuvaan mitoittamista.

Edistämme Etelä-Savon kulttuuristrategian mukaisia tavoitteita ja toimenpiteitä. Tunnistamme taiteen ja kulttuurin perusoikeudeksi ja yhdeksi keskeiseksi osallistumismuodoksi. Rohkaisemme prosenttiperiaatteen käyttöönottoon taide- ja kulttuurihankinnoissa.

Osa sosiaali- ja terveyspalvelujen työntekijöistämme on koulutettuja kulttuurikummeja ja luovat asiakkaille elämyksellisiä kulttuurin ja taiteen keinoin toteutettavia hyvinvoinnin kokemuksia.

Osallistumme tapahtumiin, joissa edistetään erilaisuuden ymmärtämistä ja hyväksymistä sekä ennakkoluulotonta kohtaamista ja vuoropuhelua ihmisten välillä. Alueellamme on olemassa kohtamispaikkoja kulttuurien ja eri väestöryhmien välisen vuoropuhelun edistämiseksi.

Mahdollistamme eri kulttuureista tulevien osallistumisen palvelujen kehittämiseen. Otamme huomioon erityisesti haavoittuvat ryhmät kulttuuristen oikeuksien ja mahdollisuuksien toteutumisessa.

Hyvinvoinnin ja elinvoiman vahvistamisesta keskusteltiin eri foorumeissa. Näitä olivat esimerkiksi Eloisan johdon ja kuntajohdon väliset keskustelut, yleisötilaisuudet ja toukokuussa pidetty järjestöfoorumi. Asukkaat, toimielimet ja eri yhteistyötahot osallistuivat ottamalla kantaa Eloisan palvelustrategiaan ja palvelujen tuotantosuunnitelmaan.

Kulttuuriin läheisesti nivoutuvana toimintona hyvinvointialueella toimi PARASTA ITÄÄ! -hanke, joka tavoitteidensa mukaisesti oli sitoutunut edistämään luovien menetelmien käyttöön ottoa monialaisessa toimintaympäristössä. Hanketoiminta kohdistui koulutus-, työelämä-, ja sosiaali- ja terveystoimijoiden ilmiölähtöiseen yhteiskehittämiseen sekä yhteisen toimintakulttuurin vahvistamiseen valmennuksen keinoin. Käsiteltyjä keskeisiä ilmiöitä Etelä-Savossa olivat mm. ylisukupolvisuus, työelämän ja yhteiskunnallisen murroksen keskellä elävien nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointi ja elämänhallinta. Hankkeessa kehitetty valmennusmalli on koottu Innostu ilmiöistä! nimiseen ilmiölähtöisen valmennuksen oppaaseen. Hanke päättyi vuoden lopussa.

Useat yksiköt hyvinvointialueen ikääntyneiden palvelujen toimialalla osallistuivat Etelä-Savon tanssiopiston IKO -hankkeen kehittämistöimiin. Hankkeessa jaettiin osaamista ja taiteen iloa hoiva- ja vanhustalvelujen työyhteisöille ja asiakkaille kulttuurihyvinvoinnin teemalla. Pyrkimyksenä oli myös edistää tasa-arvoa sekä kulttuurin ja taiteen saavutettavuutta jalkauttamalla ammattitaitoiset ohjaajat Eloisan kanssa yhteisesti sovittuihin hoiva- ja vanhustalvelujen työyhteisöihin. Kohderyhmänä olivat hoiva- ja vanhustalvelujen asiakkaat ja henkilöstö. Hanketoiminnan tarkoituksena oli tuoda työkaluja työssä jaksamiseen, taide

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

tavaksi, osaksi arkea ja hoivasuunnitelmia ja iloksi kaikille.

6.2 Painopiste 2. Investoimme kestäväan hyvinvointiin kehittäen asukkaiden hyvän elämän edellytyksiä Etelä-Savossa

Strateginen tavoite 2.1. Ohjaamme asukkaita elinympäristön kestäväan hyödyntämiseen ja terveellisiin elintapoihin.

Toiminnan suunta ja toimenpiteet

Edistämme kestäväan kehityksen tavoitteita WHO:n AGENDA2030 mukaisesti koko alueella siten, että ohjelman teemat ovat läpileikkaavia kaikessa toiminnassa sosiaali-terveys- ja turvallisuus -toimialoilla. Esimerkkeinä tästä ovat mm. kierrätyksen kehittäminen, kestäväa kehitystä edistävät hankintamenettelyt, ympäristöa kuormittavien haittojen vähentäminen, vähäpäästöiset ja hiilineutraalit toimintatavat liikkumisessa (esim. pyöräily, kävely) sekä vähäpäästöisten ratkaisujen kehittäminen toiminnassa.

Muokkaamme asenneilmapiiriä myönteiseksi, jotta ekologisiin vaihtoehtoihin investoiminen ja terveystekoja tukevat ratkaisut nähdään investointeina tulevaisuuteen. Ympäristöterveyden huomiointi on osa alueellista hyvinvointisuunnitelmaa ja kuntien hyvinvointisuunnitelmia.

Haastamme asukkaita mukaan elinympäristönsä kehittämisen, suunnitteluun ja kokeilujen innovointiin. Asukkaat vastaavat kodin ja arjen terveellisen ja turvallisen ympäristön luomisesta.

Toteutuminen 2023

Hyvinvointialueen hankintapalvelut ehdotti Eloisan mukaan liittymistä hankkeeseen, jonka tavoitteena on kiertotalouden ja kestäväan kehityksen osaamisen kehittäminen Etelä-Savossa. Asian perusteluna oli, että julkiset hankinnat toimivat tien näyttäjinä kestäväan kehityksen omaksumisessa ja toteuttamisessa. Ehdotusta ei kannatettu, joten asia raukesi.

Pyöräilyn edistämiseksi valmisteltiin ns. työsuohdepyörän hankintaa Eloisan henkilöstöpalveluissa, mutta hankinta ei vielä toteutunut.

Etelä-Savon ELY-keskus on laatinut ja julkaissut ilmastotavoitteet ja -toimenpiteet, jotka on tiivistetty maakunnalliseen ilmastotiekarttaan vuosille 2023-2035. Tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2035 mennessä. Koko maan tilannetta arvioitaessa on todettu, että kasvihuonekaasupäästöissä Etelä-Savo oli toisella sijalla Ahvenanmaan jälkeen.

Yhteistyössä kuntien hyvinvointityöryhmien kanssa toteutettiin työpajoja mm. ikääntyneen väestön terveellisen ja turvallisen asumisympäristön suhteen mm. Kangasniemellä ja Pieksämäellä.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

Käytämme sosiaali- ja terveyspalvelujen työn tukena kansallisia strategioita ja suosituksia. Näitä ovat esimerkiksi mielenterveysstrategia, Käypä hoito ja Palko (Palveluvalikoimaneuvosto) suositukset, jotka toimivat apuna toimialojen menetelmien kehittämisessä. Suositukset on laadittu mm. elintapamuutosten tukemiseksi sekä elintapaohjauksen ja omahoidon tukemiseksi, jotta epäterveellisen ravitsemuksen ja vähäisen liikunnan tai tupakoinnin aiheuttamaa sairastumisriskiä voidaan pienentää.

Laajennamme elintapaohjausta niin, että sitä on riittävästi kaikkien tarvitsevien saatavilla lähipalveluna tai digitaalisesti. Aikuisten lisäksi elintapaohjauksen kohderyhmiä ovat lapset, perheet ja ikääntyneet.

Vahvistamme elintapaohjauksen verkostoa niin, että osaamista ja palveluohjausta on sotepalvelujen lisäksi saatavilla kuntien ja järjestöjen yhteistyönä. Elintapaohjauksen palvelutarjottimet pidetään jatkuvasti ajan tasalla ja ne sisältävät tietoa maksuttomista tai maksullisista asiakkaita tukevista elintapaohjauksen palveluista.

Elintapaohjauksessa käsitellään asiakaskohtaisesti ja laajasti pulmia, jotka aiheutuvat epäterveellisen ravinnon, vähäisen liikunnan ja unen merkityksestä kokonaisyhyvinvoinnille sekä etsitään asiakkaan kanssa ratkaisuja mielen hyvinvointiin tai päihteiden, huumeiden ja muiden riippuvuuksien (ml. tupakka, rahapelaaminen) vähentämiseen.

Käynnistämme alueellisen ravitsemusterveysverkoston, jonka tarkoituksena on laatia suunnitelma ja koordinoida alueellista ravitsemusterveyden edistämistyötä muun muassa indikaattoreilla

Vanhusneuvostojen jäsenet toivat aktiivisesti esille näkemyksiään. Yhteistyölle on luonut pohjaa mm. osallistuminen ikääntyneiden asumisratkaisujen kehittämiseen tarkoitettuihin hankkeisiin, jotka päättyivät hankearviointiin vuonna 2023. Hankkeissa kehitettiin ikä- ja muistiystävällinen taajama- sekä yhteisöllisyysteemaisia kokonaisuuksia.

Kansallisia suosituksia ja ohjeita on viety Eloisan Arter IMS -järjestelmään, josta ne ovat henkilökunnan hyödynnettävissä asiakkaan/potilaan hoitopolun eri vaiheissa. Järjestelmää täydennetään ja päivitetään jatkuvasti.

Eloisan elintapaohjauksen verkostoa laajennettiin ja elintapaohjaajien määrää lisättiin. Toiminnan keskiössä on liikunnan määrän ja laadun lisääminen, terveellinen ravitsemus sekä unen lääkkeetön hoito. Nykyisin elintapaohjaus on tarkoitettu erityisesti 18-65-vuotiaille, joilla on suurentunut riski sairastua tyyppin 2 diabetekseen. Yli 65-vuotiaat voivat osallistua senioreiden elintapaohjaukseen ikäneuvolassa. Jokainen elintapaohjauksen asiakas saa oman henkilökohtaisen suunnitelman ja ohjaus on henkilökohtaista, prosessimaista neuvontaa ja tukea kohti parempaa ja terveellisempää elämää. Elintapaohjaus kestää keskimäärin vuoden ja räätälöidään aina asiakkaan lähtökohdat huomioon ottaen. Alkukartoitus tehdään varaamalla puhelinaika sähköisen ajanvarauksen kautta.

Ravitsemusterveysverkostoa koskeva tavoite ei toteutunut, mutta ravitsemusterveyteen liittyviä aiheita käsitellään aina mm. elintapaohjauksen yhteydessä.

Eloisan alueen asukkaiden käytössä olivat Omaolo -palvelun terveystarkastukset ja hyvinvointivalmennukset osoitteessa

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

todetun ylipainon ja lihavuuden vähentämiseksi kaikissa ikäryhmissä.

Digitaaliset palvelut ovat kiinteä osa palvelujärjestelmäämme siten, että esimerkiksi Omaolo -palveluun sisältyvät terveystarkastukset ja hyvinvointivalmennukset ovat vapaasti asukkaiden itsenäisesti käytössä olevia tai ammattilaisten ohjauksessa toteutettuja palveluja.

<https://www.omaolo.fi/>. Lisäksi otettiin käyttöön Oma-perhe -palvelu, josta voi löytää tietoa ja tukea raskausajasta lapsen syntymään ja kasvuun täysi-ikäiseksi saakka. Järjestelmästä löytyy tietoa oman alueen palveluista perheille sekä apua perheiden ongelmatilanteissa. Oma-perhepalvelu löytyy osoitteesta <https://omaperhe.fi/>.

Strateginen tavoite 2.2. Tuemme ja vahvistamme eri ikäisten asukkaiden omaehtoista toimijuutta ja toimintakykyä (ml. fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja kognitiivinen toimintakyky).

Toiminnan suunta ja toimenpiteet

Toteutuminen 2023

Rohkaisemme yksilöitä tekemään hyvinvointinsa kannalta tietoisia myönteisiä päätöksiä ja ratkaisuja, jotka edistävät pitkäjänteisesti terveyttä ja toimintakykyä.

Hyödynnämme Kansallisessa lapsistrategiassa ja maakunnallisessa lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa määritettyjä tavoitteita ja toimenpiteitä huomioon ottaen paikalliset erityispiirteet.

Tuemme liikunnan harrastamista osallistumalla alueelliseen verkostotyöhön, jolla tuetaan toimintakykyä tukevaa toimintaa sekä matalan kynnyksen kulttuuri- ja liikuntapalveluita.

Toteutamme Etelä-Savon ikäohjelman tavoitteita ikääntyneiden hyvinvoinnin ja itsenäisen toimintakyvyn tukemiseksi. Ohjelmaa toteutetaan vuoteen 2030 saakka.

Huolehdimme toimintakykyä tukevien arjen liikkumisolosuhteiden rakentamisesta niin,

Tietoisuutta hyvinvointiin ja terveyteen liittyvistä tavoitteista pidettiin yllä aktiivisen ja monipuolisen viestinnän avulla.

Alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittäminen aloitettiin. Aluevaltuusto hyväksyi alueellisen neuvolasuunnitelman ja alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman vuoteen 2026 saakka.

Elintapaohjauksen verkosto toimi aktiivisesti ja verkostossa ovat aktiivisesti mukana Etelä-Savon kuntien liikuntatoimen edustajat. Lisäksi alueen järjestöt toimivat asukkaiden aktiivisina liikuttajina omien toiminnallisten tavoitteidensa suuntaisesti.

Eloisan palvelujen tuotantosuunnitelmaan kirjattiin Ikääntyneiden hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä tavoitteita. Vuoden 2023 aikana aloitettiin ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman laadinta.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

että ikääntyneille on luotu / kohdennettu aktiviteetteja esim. kävelyn, asiointi- ja hyötyliikunnan mahdollistamiseksi. Levähdyspaikkojen sijoittelu tukee asukkaiden omatoimisuutta ja toimintakykyä.

Laadimme liikkumishjelman aikuisille tukemaan mm. ikäihmisten kotona pärjäämistä. Ohjaamme ikääntyneitä toimintakykyä tukevan ravitsemuksen ylläpitämiseen. Käytämme tasapainon ja lihasvoiman ylläpitämiseen tähtääviä harjoitteita osana ohjausta. Liikuntakyvyn ylläpitämiseen on tarvittaessa saatavilla tukea joko apuvälineiden turvin tai saattajan, vapaaehtoisen, liikuntakaverin tai asiointiavun muodossa.

Lasten ja nuorten toimintakykyä koskevat kehittämis ehdotukset ja painopisteet on kootusti sijoitettu Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.

Edistämme työpaikoilla TYÖ2030 -ohjelman mukaisia työhyvinvoinnin osatekijöitä. Kehitämme työpaikkojen ja johtamisen tueksi etätöitä koskevia ohjausmalleja.

Hyödynnämme Liikkuva aikuinen ohjelmaa työmatka- ja vapaa-ajan liikunnan edistämiseksi ja edistämme luonnossa liikkumista huomioiden mm. Kansanterveyttä metsästä teeman tai Green Care -toiminnan hyvinä käytännön esimerkkeinä toimintakyvyn monipuolisesta tukemisesta.

Toteutamme kumppanuusmallia pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten työ- ja toimintakyvyn edistämiseksi. Malli on käytössä sotekeskuksissa ja -asemilla.

Tuemme psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä erilaisten

Liikkumisolosuhteisiin ja toimintakyvyn ylläpitämiseen liittyviä tavoitteita on kuvattu mm. vuonna 2023 julkaistussa Itä-Suomen liikenneturvallisuussuunnitelmassa, jossa on laadittu toimenpide-ehdotuksia sekä liikenneturvallisuuteen että turvalliseen liikkumiseen eri ikäkausina. Ehdotukset ulottuvat esimerkiksi ajoterveyteen ja päihteettömyyden edistämiseen. Suunnitelman tavoitteet ulottuvat vuoteen 2030 saakka ja toimintamallien kehittäminen jatkuu tulevana vuosina.

Osana hoitotyön laatumittareita kehitettiin yhteistä kaatumisvaaran arviointimallia, jossa on pohjana kansainvälisen työryhmän päivittämät kaatumisten ehkäisyn suositukset. Suosituksissa painotetaan iäkkään henkilön kaatumisriskin systemaattista kysymistä vuosittain, yksilöllisten riskitekijöiden tunnistamista sekä ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä iäkkään toimintakyvystä ja asuinpaikasta riippumatta kaikissa kontakteissa sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen kanssa. Hoitotyön laatuun liittyvinä muina mittareina kehitettiin vajaan ravitsemuksen arviointia ja painehaavojen ennalta ehkäisyä.

Työhyvinvointiin panostettiin aktiivisesti hyvinvointialueen ensimmäisen toimintavuoden aikana. Lisäksi tehtiin hakemus STM Hyvän työn ohjelma - nimiseen valtionavustushakuun, josta päätöksiä odotetaan vuoden 2024 alkupuolella.

Eloisan alueella toimii eläin- ja luontoavusteisia (Green care) palveluja mm. Vaalijalassa sekä Savonlinnan seuduilla työllisyyspalvelujen yhteydessä. Lisäksi Green care palveluja on kehitetty useissa ikääntyneiden palvelujen asumispalveluyksiköissä.

Perusterveydenhuoltoon luotiin osana tulevaisuuden sotekeskus-hanketta sosiaalityön toimintamalli, jossa terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattilaiset työskentelevät yhtenäisenä tiiminä. Sosiaalisella kuntoutuksella

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

ryhmätoimintamallien avulla ja monialaisena yhteistyönä.

Etelä-Savon järjestöneuvottelukunta ja muut vaikuttamistoimielimet (vanhus- ja vammaisneuvosto, nuorisovaltuusto) vaikuttavat aktiivisesti asukkaiden toimintakyvyn edistämiseen omalla toiminnallaan.

tarkoitetaan sosiaaliohjauksen ja sosiaalityön keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi.

Vaikuttamistoimielimet toimivat aktiivisesti ja niiden edustajilla on läsnäolo- ja vaikuttamismahdollisuus Eloisan toimielimissä. YhES-järjestöneuvottelukunnan toimintakauden tavoitteet hyväksyttiin ja Eloisan edustajat nimettiin järjestöneuvottelukunnan toimintaan. Järjestöneuvottelukunnan toimintaa organisoi Etelä-Savon maakuntaliitto.

6.3 Painopiste 3. Vahvistamme ja kehitämme turvallisuuskulttuuria ehkäisemällä vaarantavia riskitekijöitä

Strateginen tavoite 3.1. Ehkäisemme aktiivisesti tapaturmia, kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa

Toiminnan suunta ja toimenpiteet

Toteutuminen 2023

Edistämme Valtioneuvoston hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätöksen ja toimeenpano-ohjelman tavoitteita aktiivisesti alueellisen turvallisuussuunnittelun pohjana.

Varmistamme henkilökunnan osaamisen koulutuksilla niin, että henkilöstö osaa toimia ennalta ehkäisevästi turvallisuutta uhkaavissa tai valmiustilanteissa.

Tuemme turvallisuuskulttuuria toimivan omavalvonnan avulla.

Yhtenäistämme kaatumistapaturmien ennaltaehkäisyn- ja kotikuntoutuksen toimintamallit hyvinvointialueella hyödyntäen

Turvallisuussuunnittelu perustuu osaltaan riskien arviointiin. Turvallisuuteen liittyvän ennalta estävän toiminnan tavoitteita on kuvattu mm. pelastuslaitoksen toimesta palvelutasopäätöksessä. Itä-Suomen alueen laajuinen liikenneturvallisuussuunnitelma valmistui vuoden lopulla. Suunnitelmassa ehdotetaan toimenpiteitä vuoteen 2030 saakka liikenneturvallisuuden, ajoterveyden ja turvallisen liikkumisen näkökulmista.

Henkilöstön osaamisen kehittämissuunnitelmaa yhtenäistettiin ja henkilökunta hakeutuu säännöllisesti koulutuksiin, joilla turvataan osaaminen turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

mallien kehittämisessä kansallisia suosituksia.

Noudatamme ja edistämme turvallisen tilan periaatteita kaikissa tilanteissa kannustamalla kaikkia luomaan ilmapiiriä, jossa turvallisuus ja hyvinvointi ovat keskeisiä.

Kiellämme tarvittaessa tiloistamme ja niiden lähiympäristöstä turvallisuutta vaarantavat ja epäterveelliset vaihtoehdot.

Rakennusten turvallisuus, muunneltavuus ja monikäyttöisyys on suunniteltua ja toteutetut tilaratkaisut ovat kustannustehokkaita, esteettömiä, terveellisiä ja turvallisia.

Luomme asiakkaille, potilaille ja henkilöstölle keinoja puuttua havaitsemaansa epäasialliseen käyttäytymiseen, häirintään ja kiusaamiseen luomalla selkeät ohjeet (ml. Turvallisemman tilan ohjeistus), joita voidaan käyttää mm. työyhteisöissä.

Suunnitelma, toimintaohjeet ja resurssit häirinnän, kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemiseksi ovat osa hyvinvointialueen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa. Kiusaamiselle ja häirinnälle on 0-toleranssi.

Käytämme nuorten hyvinvoinnin tukemiseksi ja ammattilaisten työn tukena aihealuetta koskevia internetsivustoja, kuten www.po1nt.fi sivustoa, Zekki.fi -palvelua tai nuorten portaalia www.nuortenelama.fi/tuki-ja-kriisipalvelut.

Luomme ja käytämme erilaisia kanavia huolen ilmaisulle. Näitä ovat esimerkiksi huolilomakkeet, chat- ja/tai puhelinpalvelut, joita on asiakkaiden käytettävissä vuorokauden ajasta riippumatta.

Teemme toimenpiteitä lähisuhte- ja muun väkivallan ehkäisemiseksi. Käytämme

Valvontasuunnitelmia ja omavalvontaohjelmia päivitettiin ja yhtenäistettiin Eloisan toimintaa vastaavaksi. Asiakas- ja potilasturvallisuuteen ja valvontaan liittyvää infoa ja oppaita sijoitettiin asukkaille tarkoitettuun Eloisan asiakasoppaaseen, joka on luettavissa osoitteesta etelasavonha.fi/asiakkaan-opas.

Kaatumistapaturmien ennaltaehkäisyn toimintamallia valmisteltiin osana hoitotyön laadunhallinnan kokonaisuutta.

Turvallisen tilan periaatteiden kirjaaminen ei toteutunut, mutta periaatteen toteutumista harjoiteltiin eri tilaisuuksissa.

Toteutui osittain. Esimerkiksi Tupakaton sote-kyselyssä todettiin tilanteita, joissa henkilökunta tai asukkaat altistuvat tupakansavulle ympäristössään.

Häirinnän ja syrjinnän ja kiusaamisen ehkäisyn keinoja on kuvattu hyvinvointialueen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmassa perustuen ajantasaisen lainsäädännön vaatimuksiin. Turvallisemman tilan periaatteita/ohjeita ei ole kirjattu hyvinvointialueen ohjeisiin.

Po1nt on savolaisille nuorille suunnattu sivusto, jossa on tarjolla ajankohtaista tietoa kuntien nuorisopalveluista, sekä eri elämänvaiheisiin liittyvistä asioista. Eloisan alueelta Po1nt palvelusta on tietoa Mikkelin, Pieksämäen ja Puumalan nuorisopalveluista, muut sivustoa käyttävät kunnat ovat Pohjois-Savon hyvinvointialueelta.

Nuortenelämä.fi -palvelun toiminta päättyi maaliskuun 2023 lopussa. Zekki-digipalvelu on tarkoitettu 15-25-vuotiaille nuorille sekä nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten työkaluksi ja se on koonnut yhteen järjestöjen ja kuntien tarjoamat nuorille suunnatut tukipalvelut.

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalan tie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihde 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

toiminnassamme hyviä käytäntöjä, esimerkiksi MARAK -toimintamallia, joka on väkivallan riskinarvioinnin ja uhrin auttamisen moniammatillinen menetelmä (vrt. STM julkaisuja 2022:7).

Hyvinvointialueella toimii nimetty monialainen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn työryhmä THL 10/2022 ohjauskirjeen mukaisesti.

Eloisan digitaaliset palvelut koottiin internetsivuille kohtaan Asiakkaan opas. Palveluoppaan lisäksi sivuilta löytyvät chat-palvelut, huolenilmaisun kanavat, sosiaali- ja potilasasiamiehen yhteydenotto kanavat sekä erilaiset lomakkeet ja hakemukset. Eloisalla on mahdollista asioida sähköisesti sekä terveys- että sosiaalipalveluissa. Monialainen lähisuhdeväkivallan ehkäisyn työryhmä eli Väkivallaton Etelä-Savo-työryhmä nimettiin vuoden 2023 aikana ja aloitti toimintansa vuoden lopulla. Toiminnalla on alueellinen koordinaattori ja työryhmässä lähes 50 jäsentä alueelta.

Strateginen tavoite 3.2. Suojaamme mielen hyvinvointia ja edistämme päihteetöntä elämäntapaa.

Toiminnan suunta ja toimenpiteet

Luomme keinoja mielenterveystaitojen vahvistamiseksi. Menetelmien kehittäminen perustuu kansallisen mielenterveysstrategian linjauksiin.

Rohkaisemme havainnoimaan arjen tilanteita, jotka kuormittavat jaksamista. Arjen rutiinit, toimeliaisuus ja säännöllinen päivärytmi tukevat terveyttä, samoin unen, liikunnan ja ravinnon tasapainoisuus.

Jatkamme ratkaisujen etsimistä itsemurhien ehkäisemiseksi ja näyttöön perustuvan tiedon jakamiseen Apua ajoissa! -itsemurhien ehkäisyhankkeen toimenpiteiden pohjalta mm. osallistamalla kansalliseen kehittämiseen.

Autamme asiakkaita/potilaita toimimaan ja löytämään ratkaisuja arjen kriisitilanteissa tai etsimään tasapainoa arjen haastavista tilanteista selviytymiseksi.

Kehitämme toimintamalleja yksinäisyyden kokemusten ehkäisemiseksi kannustamalla

Toteutuminen 2023

Alueen asukkailla oli käytettävissään omahoitoon tarkoitettuja palveluja Mielenterveystalo.fi-palvelun tai Omaolo -palveluun sisältyvän hyvinvointivalmennuksen kautta.

Elintapaohjausta laajennettiin niin, että palveluja on saatavilla aikuisille koko Eloisan alueella.

Apua Ajoissa! -hankkeessa pyrittiin ehkäisemään itsemurhia parantamalla itsetuhoisten ja itsemurhaa yrittäneiden ihmisten palveluja. Hankkeen aikana koulutettiin henkilöstöä, uudistettiin hoitopolkuja ja kehitettiin asiakasohjausta. Hankkeessa kehitetyt toimintamallit on viety käytäntöön toimialoilla.

Kiireettömissä tilanteissa voi asiakas saada apua omasta sotekeskuksesta. Vakavassa kriisitilanteessa, tai kun asukkaalla on huoli omasta tai läheisensä tilanteesta, voi soittaa sosiaali- ja kriisipäivystykseen, joka toimii kaikkina vuorokauden aikoina ympäri vuoden. Kriisikeskus toimii Mikkelin ja Savonlinnan

Etelä-Savon hyvinvointialue Eloisa

Mikkeli: Porrassalmenkatu 35–37, 50100 Mikkeli

Savonlinna: Keskussairaalantie 6, 57120 Savonlinna

Pieksämäki: Tapparakatu 1–3, 76100 Pieksämäki

Vaihe 015 411 4100 | kirjaamo@etelasavonha.fi | www.etelasavonha.fi

asiakkaita/potilaita osallistumaan esim. erilaiseen seuratoimintaan. Edistämme kulttuurikaveri-kulttuuriluotsi- ja Kaikukorttitoimintaa.

Ohjaamot toimivat monitoimijaisina, matalan kynnyksen paikkoina niin, että nuorten on helppo saada jonottamatta tukea ja palveluja.

Hyvinvointialueella ovat aktiivisessa käytössä psykososiaalisten menetelmien ohjaajakoulutukset (IPC- ja Cool -menetelmät).

Käytämme aktiivisesti erilaisia huolen ilmaisukanavia, ja tuemme palvelujen avulla kaikkien, mutta erityisesti nuorten päihteettömyyttä. Puutemme riskitekijöihin, joita voivat olla kaveripiiri, sosiaaliset suhteet ja/tai ympärillä olevien ihmisten päihde- ja mielenterveysongelmat.

Tuemme erityisesti nuorten elämänhallintaa, jaamme tietoa ja keskustelemme päihteistä ja niiden vaikutuksista, jotta jokainen voi tiedostaa oman roolinsa vaikuttajina ja pystyy tekemään elämässään terveyttään tukevia päihteettömiä ratkaisuja.

Päihteiden käytön ennaltaehkäisyssä käytämme aktiivisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa mini-intervention (lyhytneuvonta) ja motivoivan haastattelun menetelmiä vähentääksemme alkoholin, tupakkatuotteiden, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamia haittoja.

Varmistamme, että toimintaympäristömme on savuton ja päihteetön kaikille ja pystyy minimoimaan tarpeettoman melun.

Toteutamme päihdetilannekyselyn, joka toinen vuosi seurataksemme alkoholiin, huumeisiin, tupakkaan ja rahapelaamiseen

alueilla. Järjestöt tukevat ja auttavat omalla toiminnallaan mielenterveyden haasteissa.

Kaikukortti oli käytössä Savonlinnan seudulla.

Ohjaamotoiminta toimii Mikkelissä, Savonlinnassa ja Pieksämäellä.

Hyvinvointialueella on mallinnettu psykososiaalisen työn, henkisen ja hengellisen työn toimintamalli/palvelutarjotin, menetelmien kuvaus ja toimintaohjeet. Eri menetelmien avulla tunnistetaan asiakkaiden tarpeet ja mahdolliset ihmissuhteisiin liittyvät ongelma-alueet, määritetään voimavarat ja neuvotaan asiakkaita ongelmien käsittelyssä.

Etelä-Savon alueella on perhekeskustoimintaa kolmella eri alueella ja useissa kohtaamispaikoissa, kooten yhteen alueen lasten, nuorten ja perheiden palvelut. Perhekeskustoiminta koostuu hyvinvointialueen, kuntien, 3. sektorin, seurakunnan sekä Kelan palveluista.

Perhekeskuksessa edistetään ja seurataan lapsen ja perheen terveyttä ja hyvinvointia (ml. lapsen kasvua). Lisäksi toiminta mahdollistaa vertaistuen ja vahvistaa yhteisöllisyyttä, tukee vanhemmuudessa ja parisuhteessa, ottaa huomioon perheiden monimuotoisuuden (ml. monikulttuurisuus). Perhekeskus tarjoaa varhaista tukea, hoitoa ja kuntoutusta ja sieltä voi saada apua myös ongelmatilanteissa.

Toimintaympäristön tilannetta selvitettiin osaltaan Tupakaton sote-kyselyssä syksyllä. Tulosten mukaan tupakattomuuden suhteen on vielä paljon kehitettävää. Mini-interventioon ja motivoivaan työtapaan liittyvistä kirjauksista ei saatu tilastotietoa vuodesta 2023, koska tietojärjestelmien yhtenäistäminen oli kesken. Myöskään AUDIT- tai AUDIT-C -kirjausten

liittyvän tilannekuvan kehittymistä. Vertaamme tuloksia aikaisempiin kyselyihin, jotta havaitsemme varhain alueen päihdetilanteessa tapahtuneet muutokset ja tarpeet.

Edistämme Pakka -toimintamallin käyttöön ottoa alueella eri toimijoiden välisenä yhteistyönä.

Laadimme hyvinvointialueelle ehkäisevän päihdetyön ohjelman, jonka pohjana on selvityksiä ja tutkimustietoa sekä tietoa hyvistä käytännöistä ja ehkäisevän päihdetyön malleista.

määrästä ei saatu tietoa (josta on olemassa kansallinen vaatimustavoite).

Päihdetilannekyselyä ei tehty vuonna 2023, koska tavoitteena on toteuttaa kysely joka toinen vuosi. Edellisen kerran kysely tehtiin 2022. Päihteisiin liittyvää indikaattoritietoa koottiin kuitenkin hyvinvointikertomus -työvälineen avulla Etelä-Savon alueelta.

Eloisan alueelle perustettiin ehkäisevän päihdetyön työryhmä, joka aloitti toimintansa kesällä ja hahmotteli toiminnalleen tavoitteita. Lisäksi valmisteltiin toisen työryhmän toimesta ehkäisevän päihdetyön suositukset, jotka valmistuivat vuoden lopussa.

6.4 Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen Etelä-Savon kunnissa

Etelä-Savon hyvinvointialueen kahdestatoista kunnasta seitsemän oli laatinut valtuustokauden laajan hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman vuoteen 2025 saakka. Vuosittaiset raportit oli laadittu neljässä kunnassa vuodelta 2022 ja yhdessä kunnassa vuodelta 2023. Hyvinvointikertomus- ja suunnitelmaraporttien laajuuden vuoksi kuntien hyvinvointikoordinaattoreilta pyydettiin alueellista vuosiraporttia varten 1/2-1 A4 sivun mittaisia toimintakertomuksia toteutetuista hyvinvointitoimista suhteessa alueellisen hyvinvointisuunnitelman painopisteisiin. Kysymyksinä esitettiin seuraavat kysymykset:

1. Miten kuntanne sitoutui hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen 2023 (Strategiset tavoitteet 1.1. ja 1.2)
2. Miten kuntanne investoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen 2023 (Strategiset tavoitteet 2.1. ja 2.2)
3. Miten kunnassanne vahvistettiin turvallisuuskulttuuria 2023 (Strategiset tavoitteet 3.1. ja 3.2).

Kunnista saatuja vastauksia on kuvattu liitteessä 3. kunnittain koottuna. Niiden kuntien osalta jotka eivät toimittaneet vastauksia, on liitteeseen koottu tieto hyvinvointikertomustyövälineessä julkaistuista hyvinvointisuunnitelmista.

OSA 3

6.5 Hyvinvointikertomuksen käsittely toimitelmissä

Laaja, aluevaltuuston hyväksymä hyvinvointikertomus ja suunnitelma ulottuu kokonaisuudessaan Eloisan ensimmäiseen valtuustokautteen. Eloisan hallintosäännön mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta tekee esityksen hyvinvointialueen hyvinvointikertomukseksi ja -suunnitelmaksi valtuustokausittain. Lautakunnan tehtäviin kuuluu lisäksi seurata, arvioida ja raportoida vuosittain hyvinvointialueen asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä ja toteutuneista toimenpiteistä. Hallintosäännön kirjaukset perustuvat sotejärjestämislain 7.3 : n. Aluevaltuusto käyttää hyvinvointialueen ylintä päätösvaltaa ja sen tehtäväalaaan kuuluu muun muassa hyvinvointialueen strategisista linjauksista päättäminen.

Koko valtuustokautta koskeva laaja hyvinvointikertomus ja suunnitelma hyväksyttiin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan kokouksessa 18.10.2023 66, jolloin dokumentit esitettiin edelleen hyväksyttäväksi aluehallitukseen ja aluevaltuustoon. Aluehallitus hyväksyi laajan hyvinvointikertomuksen ja suunnitelman vuoteen 2025 13.11.2023 322 ja aluevaltuusto 11.12.2023 91.

6.6 Vuosiraportin 2023 hyväksyminen toimitelmissä

Vuosiraportti 2023 esitellään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunnan kokouksessa 20.2.2024 ja edelleen Etelä-Savon hyvinvointialueen hallitukselle ja aluevaltuustolle osana hyvinvointialueen tilinpäätöksen ja vuosikertomuksen raportointia keväällä 2024.

7 Lähteet

Elinikäinen oppiminen, ohjaus ja nuorisotakuu Etelä-Savossa. Koulutus ja osaamistaso nousuun 2030. Ladattavissa: <https://peda.net/hankkeet/eejn/eojnt22e/koulutus-ja-osaamistaso-nousuun-2030-etela-savossa>.

Etelä-Savon hyvinvointialue. Hallintosäätö. Voimaantulo 1.1.2023. Aluevaltuusto 22.11.2022 96 .
https://etelasavonha.fi/wp-content/uploads/2023/01/HVA_hallintosaanto_1_1_2023_Etela-Savon_hyvinvointialue_Eloisa.pdf.

Etelä-Savon hyvinvointialueen palvelustrategia 2023 ja Etelä-Savon hyvinvointialueen palvelujen tuotantosuunnitelma 2023. Ladattavissa. www.etelasavonha.fi.

Etelä-Savon hyvinvointialueen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Julkaistu Arter IMS -järjestelmässä.

Etelä-Savon Maakuntaohjelma 2022-2025. Etelä-Savon maakuntaliitto. Julkaisusarja 171/2021. Ladattavissa:
https://www.esavo.fi/resources/public//Kehittaminen/Maakuntaohjelma/Maakuntaohjelma_2022_2025_digi.pdf.

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja toimintaohjelma vuosille 2022 - 2023. Ladattavissa: <https://essote10.oncloudos.com/kokous/2022469-5-11171.PDF>.

Hiilineutraalisuomi -sivusto: <https://hiilineutraalisuomi.fi>.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030. Valtioneuvoston periaatepäätös. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:14. Ladattavissa:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162913>.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: Toimeenpanosuunnitelma. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:27. Ladattavissa:
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163021>.

Hyvinvoiva eteläsavolainen ihminen, järjestöstrategia 2020. Ladattavissa:
https://innokyla.fi/sites/default/files/2020-06/Ja%CC%88rjesto%CC%88strategia_etela%CC%88-savo2019.pdf.

Ikäystävällinen Etelä-Savo - Etelä-Savon hyvinvointialueen ikäohjelma vuoteen 2030. Ladattavissa:
<https://etelasavonha.fi/eloisa/tutkimus-ja-kehittamisty/ikaohjelma-2030/>.

Itä-Suomen liikenneturvallisuussuunnitelma 2024-2030. Ladattavissa: <https://www.ely-keskus.fi/liikenneturvallisuussuunnitelmat>.

Kotovirta, E., Markkula, J., Pajula., Paavola, M., Honkanen, R. & Tuominen, I. Päihde- ja riippuvuusstrategia. Yhteiset suuntaviivat vuoteen 2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:17. Ladattavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163002>.

Kulttuurista kestävää muutosvoimaa Etelä-Savoon. Etelä-Savon kulttuuristrategia vuosille 2022-2025. Etelä-Savon maakuntaliitto. Ladattavissa: <https://www.esavo.fi/resources/public/vetehiset/etel-savonkulttuuristrategia2022-2025.pdf>.

Puhtaasti paras Etelä-Savo Saimaan maakunta. Strategia 2030. Ladattavissa: <http://strategia.esavo.fi/maakuntastrategia>.

Terveyttä ruoasta - suomalaiset ravitsemussuositukset 2014. VRN. 5. Korjattu painos. Ladattavissa https://www.ruokavirasto.fi/globalassets/teemat/terveytta-edistava-ruokavaliokuluttaja-ja-ammattilaismateriaali/julkaisut/ravitsemussuositukset_2014_fi_web_versio_5.pdf.

Tiedote vähimmäistietosisältöasetuksesta lausuntokierrokselle. Sosiaali- ja terveysministeriö 3.10.2022. Ladattavissa: <https://stm.fi/-/asetusluonnos-vahimmaistietosisaltoasetuksesta-lausuntokierrokselle>.

UKK instituutti. Liikkumisen suositukset. Ladattavissa: <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/>.

Vaikuta, asukkaiden osallisuus Etelä-Savon voimavarana. Osallisuusohjelma. Ladattavissa: <https://www.esavo.fi/osallisuus>.

Vorma, H., Rotko, T., Larivaara, M. & Kosloff, A. Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6. Ladattavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162053>.

8 Liitteet

Liite 1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi Etelä-Savossa ja hyvinvointialueilla.

Liite 2. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi Etelä-Savossa kunnittain.

Liite 3. Yhteenveto Etelä-Savon kuntien hyvinvointiraporteista ja hyvinvointisuunnitelmista.